לְאַפּוּקֵי מְהַסְפֵּק דְּכָא מִינַּיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן, מִהוּ הַדִּין בְּאוֹפֶן דְּאָמַר הַמְגָרֵשׁ הַיּוֹם אִי אַתְּ אִשְׁתִּי וּלְמָחָר אַתְּ אִשְׁתִּי, שֶׁהוּא רוֹצֶה לְגָרְשָׁהּ רַק לְיוֹם אֶחָד. לְכָךְ תִּיקֵּן רַבָּא לִכְתּוֹב 'וּלְעוֹלָם', שֶׁיִּהְיֶה מוּכָח שֶׁאֵין כַּוָּונָתוֹ לְגָרְשָׁהּ בְּאוֹפֶן זֶה:

שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה, נּוּסְחוֹ שֶׁל גֵּט שִׁחְרוּר 'חֲרֵי אַתְּ בַּת חוֹרִין, חֲרֵי אַתְּ לְעַצְמֵךְ':

מֵבִיאָה הַגְּמָרָא תִּקּוּנַ רַב יְהוּדָה בְּנוּסַח הַשְּׁטָר שֶׁל מְכִירַת עֲבָדִים:

אַתְקִין [–תִּיקֵּן] רַב יְהוּדָה לִכְתּוֹב כְּשְׁטַר זְבִינֵי דְּעַבְדֵי – בְּשִׁטַר מְכִירַת עֲבָדִים אֶת הַנּוּסַח הַבָּא. 'עַבְדָּא דִּנְן מוּצְדָּק לְעַבְדוּ, וּפְטִיר וְעָטִיר מִן חֲרוּרֵי וּמִן עֲלוּלֵי וּמִן עֲרוּרֵי מִלְּכָא וּמִלְּכְתָּא, וְרָשׁוּם דְּאִינִישׁ לֹא אִית עֲלוֹהִי, וּמְנוּקֵּי מִכָּל מוּם וּמִן שְׁחִין דְּנָפִיק עַד טְצָרָה, חֲדַת וְעַתִּיק' [–עֶבֶד זֶה מוּצְדָּק לַעֲבוֹדוֹת, וּפָרוּשׁ וּמוּפְלָג מִכֹּל חֵירוּת וּמִכֹּל עֲלִילָה וּמִכֹּל עֲרָעוּר שֶׁל הַמֶּלֶךְ אוֹ הַמַּלְכוּת, וְרָשׁוּם סִימָן שֶׁל אָדָם אַחֵר אֵין עָלָיו, וְהוּא מְנוּקֶה מִכֹּל מוּם וְשִׁחִין שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ עַד שְׁנָתַיִם יָמִים, חָדָשׁ אוֹ יָשָׁן].

מְבָרֵרֶת הַגְּמָרָא, מַאי אִתְּמָתֵיהּ [–מַה רְפוּאָתוֹ] שֶׁל הַשִּׁחִין שֶׁהוּזְכַּר לְעֵיל. מְבָאֶרֶת הַגְּמָרָא, אָמַר אַבָּיֵי, גִּינְבְּרָא – זַגְבִּיל, וּמַרְתְּכָא – פְּסוֹלֶת סִיגֵי כֶּסֶף, הֵיוֹצֵא מִמֶּנּוּ בְּמָקוֹם שֶׁמַּתִּיכִים אוֹתוֹ כְּאֲשֶׁר כּוֹרִים אוֹתוֹ מִן הֶהָרִים, וְכַבְרִיתָא – גַּפְרִית וְחֶלָּא דְּחַמְרָא – חוֹמֶץ יַיִן, וּמַשְׁחָא דְּזֵיתָא – שֶׁמֶן זַיִת, וְנַטְפָּא חִיוָּרָא – נֵטֶף צָרִי לְבָן, וְשַׁיְיפֵי לֵיהּ בְּנַדְפָא דְּאַוָּזָא – וְסוֹכֵס אוֹתוֹ בִּנְוֹצַת אַוָּז:

משנה

הַמִּשְׁנָה מְלַמֶּדֶת שִׁישׁ אוֹפָנִים בָּהֶם הַגֵּט פָּסוּל מִדְּרַבָּנָן לְכַתְּחִלָּה, אַךְ לֹא בְּדִיעֲבַד: יֵשׁ שִׁלּשָׁה אוֹפָנִים שֶׁל גִּיטִּין שֶׁהֵם פְּסוּלִין מִדְּרַבָּנָן לְכַתְּחִלָּה, וְאִם נִשֵּׂאת בְּדִיעֲבַד אֵזִי הַוָּלָד מִבַּעְלָהּ הַשֵּׁנִי כָּשֵׁר. א. גֵּט שֶׁהִבְעִל כָּתַב בְּכָתַב יָדוֹ, וְאוּלָם אֵין חֲתוּמִים עָלָיו עֵדִים. ב. גֵּט שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֵדִים וְאֵין בּוֹ זְמַן – לֹא כָּתוּב בּוֹ תַּאֲרִיךְ כְּתִיבָתוֹ. ג. גֵּט שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זְמַן – כָּתוּב בּוֹ הַתַּאֲרִיךְ וְאֵין בּוֹ אֶלָּא עֵד אֶחָד, חֲרֵי אֵלּוּ הֵם שְׁלּשָׁה אוֹפָנִים שֶׁל גִּיטִּין שֶׁהֵם פְּסוּלִין לְכַתְּחִלָּה, וְאִם נִשֵּׂאת בָּהֶם בְּדִיעֲבַד אֵזִי הַוָּלָד כָּשֵׁר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין חֲתוּמִים עָלָיו – עַל הַגֵּט עֵדִים כְּלָל, וְכֵן הַגֵּט אֵינוֹ כָּתוּב יָדוֹ שֶׁל הַבַּעַל, אֶלָּא שֶׁהִבְעִל נָתַנּוּ לָהּ אֶת הַגֵּט בְּפָנֵי עֵדִים, הַגֵּט כָּשֵׁר לְכַתְּחִלָּה, וְגוֹבָה הָאִשָּׁה אֶת כְּתֻבָּתָהּ אֲפִילּוּ מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים עַל יְדֵי גֵּט זֶה, שֶׁכֵּן עַדֵי הַמְסִירָה, כְּלוֹמַר הָעֵדִים שֶׁבִּפְנֵיהֶם נִמְסַר הַגֵּט לְאִשָּׁה, הֵם הָעוֹשִׂים אֶת הַכְּרִיתוֹת, וְלֹא עַדֵי הַחֲתִימָה, כְּלוֹמַר הָעֵדִים הַחֲתוּמִים עַל הַגֵּט. וְאֵין צָרִיךְ עַדֵי חֲתִימָה, לְפִי שֶׁאֵין הָעֵדִים – עַדֵי הַחֲתִימָה חוֹתְמִים עַל הַגֵּט אֶלָּא מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם, שֶׁמָּא יְמוּתוּ עַדֵי הַמְסִירָה, וְיָבוֹא הַבַּעַל וְיֵעָרֵר עַל הַגֵּט, וְאִזֵּי יוּכַל הַגֵּט לְהִתְקַיֵּם עַל יְדֵי עַדֵי הַחֲתִימָה. לְכָן הַגֵּט כָּשֵׁר לְכַתְּחִלָּה אַף בְּלֹא עַדֵי חֲתִימָה:

גמרא

הַגְּמָרָא מְבָרֶרֶת הָאִם יֵשׁ עוֹד אוֹפָנִים בָּהֶם הַגֵּט פָּסוּל לְכַתְּחִלָּה וְהוּלַד כָּשֵׁר: מִלְּשׁוֹן הַמִּשְׁנָה 'שְׁלּשָׁה גִּיטִּין פְּסוּלִין' וְכוּ' מַשְׁמַע שֶׁאֵין עוֹד אוֹפָנִים בָּהֶם הַגֵּט פָּסוּל לְכַתְּחִלָּה וְהוּלַד כָּשֵׁר. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְתוּ לֵיכָּא – הָאִם אֵין עוֹד אוֹפָנִים כְּאֵלּוּ, וְהָא אִיכָּא גֵּט יָשָׁן, שֶׁלְּאַחַר שֶׁנִּכְתַּב הַגֵּט הִתְייַחֵד הַבַּעַל עִם אִשְׁתּוֹ, וְהַדִּין הוּא שֶׁלֹּא תִּינָּשֵׂא בּוֹ לְכַתְּחִלָּה, וְאִם נִישֵּׂאת אֵזִי לֹא תֵּצֵא (לעיל עט:). מְתָרֶצֶת הַגְּמָרָא, הָתָם בְּגֵט יָשָׁן הַדִּין הוּא שֶׁאִם נִישֵּׂאת בּוֹ אֵזִי לֹא תֵּצֵא, אַךְ הָכָא בְּשִׁלּשָׁה אוֹפָנִים אֵלּוּ הַגֵּט פָּסוּל לְכַתְּחִלָּה אֲפִילּוּ אִם נִישֵּׂאת בּוֹ בְּדִיעֲבַד אֵזִי לֹא תֵּצֵא. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר, שֶׁהֲרֵי בְּשִׁלּשָׁה אוֹפָנִים אֵלּוּ אִם נִישֵּׂאת בּוֹ בְּדִיעֲבַד אֵזִי לֹא תֵּצֵא, אַף הָכָא בְּשִׁלּשָׁה אוֹפָנִים אֵלּוּ אִם נִישֵּׂאת בּוֹ בְּדִיעֲבַד אֵזִי לֹא תֵּצֵא. מְתָרֶצֶת הַגְּמָרָא, הָתָם בְּגֵט קָרֵחַ, אִם נִישֵּׂאת בּוֹ בְּדִיעֲבַד אֵזִי לֹא תֵּצֵא, אַךְ הָכָא בְּגֵט קָרֵחַ לֹא תֵּצֵא. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא עוֹד, וְהָא אִיכָּא גֵּט קָרֵחַ – גֵּט מְקוּשָׁר שֶׁמִּסְפָּר הָעֵדִים הַחֲתוּמִים עָלָיו קָטָן מִמִּסְפַּר הַקְּשָׁרִים שָׁבּוֹ, וְהַדִּין הוּא שֶׁגַּם בְּדִיעֲבַד אִם נִישֵּׂאת בּוֹ תֵּצֵא (לעיל פא:), וּמִדּוּעַ לֹא בְּכָלְלָה הַמִּשְׁנָה אוֹפֶן זֶה. מְתָרֶצֶת הַגְּמָרָא, הָתָם בְּגֵט קָרֵחַ, אִם נִישֵּׂאת בּוֹ אֵזִי הַוָּלָד מַמְזֵר, אַךְ הָכָא בִּשְׁלּשָׁה אוֹפָנִים אֵלּוּ, אִם נִישֵּׂאת בְּגִיטִּין אֵלּוּ בְּדִיעֲבַד הַוָּלָד כָּשֵׁר, וְלֹכֶן לֹא הִזְכִּירָה הַמִּשְׁנָה גֵּט קָרֵחַ. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא, הָנְיָא תִּירוּץ זֶה לְרַבִּי מֵאִיר, שֶׁסּוֹבֵר שֶׁכֹּל גֵּט שֶׁנִּכְתַּב שְׁלֹא כְּתַקָּנַת חֲכָמִים אֵזִי אֲפִילּוּ אִם נִישֵּׂאת בּוֹ בְּדִיעֲבַד הוּלַד מַמְזֵר, (דְּאָמַר כָּל הַמְשַׁנֶּה מִמַּטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים בְּגִיטִּין הַוָּלָד מַמְזֵר), וְלֹכֶן בְּגֵט קָרֵחַ הוּלַד מַמְזֵר. אֶלָּא לְרַבָּנָן הַחוֹלְקִים עַל רַבִּי מֵאִיר, וְסוֹבְרִים שֶׁאֵין הוּלַד מַמְזֵר אִם נִישֵּׂאת בְּגֵט שֶׁפְּסוּלוֹ הוּא רַק מִדִּרַבָּנָן, וְלֹכֶן בְּגֵט קָרֵחַ הוּלַד כָּשֵׁר, וְאִם כֵּן מַאי אִיכָּא לְמֵימַר וּמִדּוּעַ לֹא כְּלָלָה הַמִּשְׁנָה אוֹפֶן זֶה. מְתָרֶצֶת הַגְּמָרָא, הָתָם בְּגֵט קָרֵחַ, אִם נִישֵּׂאת בּוֹ בְּדִיעֲבַד, אֲמָנָם הוּלַד כָּשֵׁר אַךְ הָאִשָּׁה תֵּצֵא מִבַּעְלָהּ הַשֵּׁנִי, אַךְ הָכָא בִּשְׁלּשָׁה אוֹפָנִים אֵלּוּ, אִם נִישֵּׂאת בְּגִיטִּין אֵלּוּ בְּדִיעֲבַד אֵזִי לֹא תֵּצֵא. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא עוֹד, הָנְיָא תִּירוּץ זֶה לְמַאן דְּאָמַר (להלן ע״ב) שֶׁהָכָא בִּשְׁלּשָׁה גִּיטִּין אֵלּוּ לֹא תֵּצֵא, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר (שם) שֶׁהָכָא בְּגִיטִּין אֵלּוּ תֵּצֵא, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר, וּמִדּוּעַ לֹא כְּלָלָה הַמִּשְׁנָה אוֹפֶן זֶה שֶׁל גֵּט קָרֵחַ. מְתָרֶצֶת הַגְּמָרָא, שֶׁהַמִּשְׁנָה מְדַבֶּרֶת רַק בְּאוֹפְנֵי פְּסוּל הַשִּׁייכִים בְּכָל גֵּט, אַךְ בְּפְסוּלִים הַשִּׁייכִים רַק בְּגֵט מְקוּשָׁר, כְּגוֹן גֵּט קָרֵחַ, לֹא קָא מַיְירֵי הַמִּשְׁנָה.

מַקְשָׁה הַגְּמָרָא עוֹד, וְהָא אִיכָּא אוֹפֶן שֶׁל גֵּט הַפָּסוּל מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת, כְּגוֹן גֵּט שֶׁנִּכְתַּב בּוֹ הַתַּאֲרִיךְ לְמִנְיַן מַלְכוּת שֶׁאֵינָהּ מוֹלֶכֶת בְּמָקוֹם כְּתִיבַת הַגֵּט, אוֹ לְמִנְיַן מַלְכוּת שֶׁכְּבָר עָבְרָה מִן הָעוֹלָם, כְּגוֹן מָדַי אוֹ יָוָן, וְהֵרֵי גַּם בְּאוֹפֶן זֶה הַגֵּט פָּסוּל וְהַוָּלָד כָּשֵׁר. וּמִדּוּעַ לֹא כְּלָלָה הַמִּשְׁנָה אוֹפֶן זֶה. מְתָרֶצֶת הַגְּמָרָא, הָתָם בְּפְסוּל שְׁלוֹם מַלְכוּת, הַדִּין הוּא שֶׁהָאִשָּׁה תֵּצֵא אֲפִילּוּ בְּדִיעֲבַד אִם נִישֵּׂאת בּוֹ, אַךְ הָכָא בִּשְׁלּשָׁה אוֹפָנִים אֵלּוּ הַדִּין הוּא שֶׁלֹּא תֵּצֵא בְּדִיעֲבַד. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא, הָנְיָא תִּירוּץ זֶה לְמַאן דְּאָמַר (להלן ע״ב) שֶׁהָכָא אִם לֹא תֵּצֵא אִם נִישֵּׂאת בְּגִיטִּין אֵלּוּ בְּדִיעֲבַד. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר (שם) שֶׁאִכֵּן תֵּצֵא הָאִשָּׁה אִם נִישֵּׂאת בְּדִיעֲבַד, אִזֵּי מַאי אִיכָּא לְמֵימַר, וּמִדּוּעַ לֹא כְּלָלָה הַמִּשְׁנָה אוֹפֶן זֶה. (מְתָרֶצֶת הַגְּמָרָא, הָתָם בְּגֵט שֶׁפְּסוּל מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת, אִם נִישֵּׂאת בּוֹ הַוָּלָד מַמְזֵר, הָכָא בִּשְׁלּשָׁה הָאוֹפָנִים בַּמִּשְׁנָה, אִם נִישֵּׂאת בְּגִיטִּין אֵלּוּ בְּדִיעֲבַד הַוָּלָד כָּשֵׁר. וְהָנְיָא תִּירוּץ זֶה לְרַבִּי מֵאִיר, שֶׁסּוֹבֵר שֶׁכֹּל גֵּט שֶׁנִּכְתַּב שְׁלֹא כְּתַקָּנַת חֲכָמִים אִם נִישֵּׂאת בּוֹ בְּדִיעֲבַד הוּלַד מַמְזֵר, וְלֹכֶן גַּם בְּגֵט שֶׁפְּסוּל מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת הוּלַד מַמְזֵר, אֶלָּא לְרַבָּנָן שֶׁחוֹלְקִים וְסוֹבְרִים שֶׁאִם נִישֵּׂאת בְּגֵט שֶׁפְּסוּל רַק מִדִּרַבָּנָן הוּלַד כָּשֵׁר, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר, מִדּוּעַ לֹא כְּלָלָה הַמִּשְׁנָה אַף אוֹפֶן זֶה). מְתָרֶצֶת הַגְּמָרָא, שֶׁהַסּוֹבֵר שֶׁכֵּאן בִּשְׁלּשָׁה גִּיטִּין פְּסוּלִים תֵּצֵא אִם נִישֵּׂאת בְּדִיעֲבַד, הוּא מוֹקִים לָהּ אֶת מַשְׁנָתֵנוּ כְּדַעְתּוֹ דְּרַבִּי מֵאִיר, הַסּוֹבֵר שֶׁכֹּל גֵּט שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה כְּתַקָּנַת חֲכָמִים הוּא פָּסוּל, וְאִם נִישֵּׂאת בּוֹ אֵזִי הוּלַד מַמְזֵר, וְלֹכֶן הָתָם בְּפְסוּל שְׁלוֹם מַלְכוּת, אִם נִישֵּׂאת בְּגֵט כָּזֶה אֵזִי הַוָּלָד מַמְזֵר כְּאָמוּר, אַךְ הָכָא בִּשְׁלּשָׁה אוֹפָנִים אֵלּוּ, הֵרֵי אָמְרָה הַמִּשְׁנָה שֶׁהַוָּלָד כָּשֵׁר, וְלֹכֶן לֹא הִזְכִּירָה הַמִּשְׁנָה אֶת פְּסוּל שְׁלוֹם מַלְכוּת.

הַגְּמָרָא מְדַיֶּקֶת אֶת לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה: מְנָיְנָא דְּרֵישָׁא – הַמִּנְיָן שֶׁל 'שְׁלּשָׁה גִּיטִּין' הַנִּזְכָּר בְּרֵישָׁא, מִשְׁמַעוּתוֹ מִיעוּט, שֶׁרַק שְׁלּשָׁה גִּיטִּין נִכְלָלִים בִּכְלָל זֶה, וְאִם כֵּן, לְמַעוּטֵי מַאי הִתְכַּוְּונָה הַמִּשְׁנָה. וְכֵן בְּמְנָיְנָא דְּסֵיפָא – בְּלְשׁוֹן 'הֵרֵי אֵלּוּ שְׁלּשָׁה גִּיטִּין' בְּסֵיפָא, לְמַעוּטֵי מַאי הִתְכַּוְּונָה הַמִּשְׁנָה. מְבָאֶרֶת הַגְּמָרָא, מְנָיְנָא דְּרֵישָׁא כַּוָּונָתוֹ לְמַעוּטֵי חֲנֵי אוֹפָנִים דַּאֲמָרַן, גֵּט יָשָׁן, גֵּט קָרֵחַ וְשְׁלוֹם מַלְכוּת, שֶׁבְּהֶם אֵכֶן אֵין הַדִּין שֶׁהַגֵּט פָּסוּל וְהַוָּלָד כָּשֵׁר, כְּמְבוֹאָר מִכָּךְ שֶׁהַמִּשְׁנָה הִיא כְּדַעַת רַבִּי מֵאִיר, כַּאֲשֶׁר הִתְבָּאֵר. וּמְנָיְנָא דְּסֵיפָא כַּוָּונָתוֹ לְמַעוּטֵי הָא – אוֹפֶן זֶה, דְּתַנְיָא, שְׁלִיחַ הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם, וְנָתְנוּ לָהּ לְאִשָּׁה, וְלֹא אָמַר (לָהּ) 'בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם', וְהַלְכָה הָאִשָּׁה וְנִישֵּׂאת בְּגֵט זֶה, יוֹצִיא אוֹתָהּ בְּעֵלָה הַשֵּׁנִי, וְהַוָּלָד מִמֶּנּוּ מַמְזֵר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין הַוָּלָד מַמְזֵר. בְּהֶם בְּדִיעֲבַד לֹא תֵּצֵא.

מַקְשָׁה הַגְּמָרָא עוֹד, וְהָא אִיכָּא גֵּט קָרֵחַ – גֵּט מְקוּשָׁר שֶׁמִּסְפַּר הָעֵדִים הַחֲתוּמִים עָלָיו קָטָן מִמִּסְפַּר הַקְּשָׁרִים שָׁבּוֹ, וְהַדִּין הוּא שֶׁגַּם בְּדִיעֲבַד אִם נִישֵּׂאת בּוֹ אֵזִי הַוָּלָד מַמְזֵר, אַךְ הָכָא בְּגֵט קָרֵחַ לֹא תֵּצֵא. מְתָרֶצֶת הַגְּמָרָא, הָתָם בְּגֵט קָרֵחַ, אִם נִישֵּׂאת בּוֹ אֵזִי הַוָּלָד מַמְזֵר, אַךְ הָכָא בְּגִיטִּין אֵלּוּ בְּדִיעֲבַד הַוָּלָד כָּשֵׁר, וְלֹכֶן לֹא הִזְכִּירָה הַמִּשְׁנָה גֵּט קָרֵחַ. מְקַשָׁה הַגְּמָרָא, הָנְיָא תִּירוּץ זֶה לְרַבִּי מֵאִיר, שֶׁסּוֹבֵר שֶׁכֹּל גֵּט שֶׁנִּכְתַּב שְׁלֹא כְּתַקָּנַת חֲכָמִים אֲפִילּוּ אִם נִישֵּׂאת בּוֹ בְּדִיעֲבַד הוּלַד מַמְזֵר, (דְּאָמַר כָּל הַמְשַׁנֶּה מִמַּטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים בְּגִיטִּין הַוָּלָד מַמְזֵר), וְלֹכֶן בְּגֵט קָרֵחַ הוּלַד מַמְזֵר. אֶלָּא לְרַבָּנָן הַחוֹלְקִים עַל רַבִּי מֵאִיר, וְסוֹבְרִים שֶׁאֵין הוּלַד מַמְזֵר אִם נִישֵּׂאת בְּגֵט שֶׁפְּסוּלוֹ הוּא רַק מִדִּרַבָּנָן, וְלֹכֶן בְּגֵט קָרֵחַ הוּלַד כָּשֵׁר, וְאִם כֵּן מַאי אִיכָּא לְמֵימַר, וּמִדּוּעַ לֹא כְּלָלָה הַמִּשְׁנָה אוֹפֶן זֶה. מְתָרֶצֶת הַגְּמָרָא, הָתָם בְּגֵט קָרֵחַ, אִם נִישֵּׂאת בּוֹ בְּדִיעֲבַד, אֲמָנָם הוּלַד כָּשֵׁר אַךְ הָאִשָּׁה תֵּצֵא מִבַּעְלָהּ הַשֵּׁנִי, אַךְ הָכָא בִּשְׁלּשָׁה אוֹפָנִים אֵלּוּ, אִם נִישֵּׂאת בְּגִיטִּין אֵלּוּ בְּדִיעֲבַד אֵזִי לֹא תֵּצֵא. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא עוֹד, הָנְיָא תִּירוּץ זֶה לְמַאן דְּאָמַר (להלן ע״ב) שֶׁהָכָא בִּשְׁלּשָׁה גִּיטִּין אֵלּוּ לֹא תֵּצֵא, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר (שם) שֶׁהָכָא בְּגִיטִּין אֵלּוּ תֵּצֵא, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר, וּמִדּוּעַ לֹא כְּלָלָה הַמִּשְׁנָה אוֹפֶן זֶה שֶׁל גֵּט קָרֵחַ. מְתָרֶצֶת הַגְּמָרָא, שֶׁהַמִּשְׁנָה מְדַבֶּרֶת רַק בְּאוֹפְנֵי פְּסוּל הַשִּׁייכִים בְּכָל גֵּט, אַךְ בְּפְסוּלִים הַשִּׁייכִים רַק בְּגֵט מְקוּשָׁר, כְּגוֹן גֵּט קָרֵחַ, לֹא קָא מַיְירֵי הַמִּשְׁנָה.

מַקְשָׁה הַגְּמָרָא עוֹד, וְהָא אִיכָּא אוֹפֶן שֶׁל גֵּט הַפָּסוּל מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת, כְּגוֹן גֵּט שֶׁנִּכְתַּב בּוֹ הַתַּאֲרִיךְ לְמִנְיַן מַלְכוּת שֶׁאֵינָהּ מוֹלֶכֶת בְּמָקוֹם כְּתִיבַת הַגֵּט, אוֹ לְמִנְיַן מַלְכוּת שֶׁכְּבָר עָבְרָה מִן הָעוֹלָם, כְּגוֹן מָדַי אוֹ יָוָן, וְהֵרֵי גַּם בְּאוֹפֶן זֶה הַגֵּט פָּסוּל וְהַוָּלָד כָּשֵׁר. וּמִדּוּעַ לֹא כְּלָלָה הַמִּשְׁנָה אוֹפֶן זֶה. מְתָרֶצֶת הַגְּמָרָא, הָתָם בְּפְסוּל שְׁלוֹם מַלְכוּת, הַדִּין הוּא שֶׁהָאִשָּׁה תֵּצֵא מִבַּעְלָהּ אֲפִילּוּ בְּדִיעֲבַד אִם נִישֵּׂאת בּוֹ, אַךְ הָכָא בִּשְׁלּשָׁה אוֹפָנִים אֵלּוּ הַדִּין הוּא שֶׁלֹּא תֵּצֵא בְּדִיעֲבַד. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא, הָנְיָא תִּירוּץ זֶה לְמַאן דְּאָמַר (להלן ע״ב) שֶׁהָכָא אִם לֹא תֵּצֵא אִם נִישֵּׂאת בְּגִיטִּין אֵלּוּ בְּדִיעֲבַד. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר (שם) שֶׁאִכֵּן תֵּצֵא הָאִשָּׁה אִם נִישֵּׂאת בְּדִיעֲבַד, אִזֵּי מַאי אִיכָּא לְמֵימַר, וּמִדּוּעַ לֹא כְּלָלָה הַמִּשְׁנָה אוֹפֶן זֶה. (מְתָרֶצֶת הַגְּמָרָא, הָתָם בְּגֵט שֶׁפְּסוּל מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת, אִם נִישֵּׂאת בּוֹ הַוָּלָד מַמְזֵר, הָכָא בִּשְׁלּשָׁה הָאוֹפָנִים בַּמִּשְׁנָה, אִם נִישֵּׂאת בְּגִיטִּין אֵלּוּ בְּדִיעֲבַד הַוָּלָד כָּשֵׁר. וְהָנְיָא תִּירוּץ זֶה לְרַבִּי מֵאִיר, שֶׁסּוֹבֵר שֶׁכֹּל גֵּט שֶׁנִּכְתַּב שְׁלֹא כְּתַקָּנַת חֲכָמִים אִם נִישֵּׂאת בּוֹ בְּדִיעֲבַד הוּלַד מַמְזֵר, וְלֹכֶן גַּם בְּגֵט שֶׁפְּסוּל מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת הוּלַד מַמְזֵר, אֶלָּא לְרַבָּנָן שֶׁחוֹלְקִים וְסוֹבְרִים שֶׁאִם נִישֵּׂאת בְּגֵט שֶׁפְּסוּל רַק מִדִּרַבָּנָן הוּלַד כָּשֵׁר, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר, מִדּוּעַ לֹא כְּלָלָה הַמִּשְׁנָה אַף אוֹפֶן זֶה). מְתָרֶצֶת הַגְּמָרָא, שֶׁהַסּוֹבֵר שֶׁכֵּאן בִּשְׁלּשָׁה גִּיטִּין פְּסוּלִים תֵּצֵא אִם נִישֵּׂאת בְּדִיעֲבַד, הוּא מוֹקִים לָהּ אֶת מַשְׁנָתֵנוּ כְּדַעְתּוֹ דְּרַבִּי מֵאִיר, הַסּוֹבֵר שֶׁכֹּל גֵּט שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה כְּתַקָּנַת חֲכָמִים הוּא פָּסוּל, וְאִם נִישֵּׂאת בּוֹ אֵזִי הוּלַד מַמְזֵר, וְלֹכֶן הָתָם בְּפְסוּל שְׁלוֹם מַלְכוּת, אִם נִישֵּׂאת בְּגֵט כָּזֶה אֵזִי הַוָּלָד מַמְזֵר כְּאָמוּר, אַךְ הָכָא בִּשְׁלּשָׁה אוֹפָנִים אֵלּוּ, הֵרֵי אָמְרָה הַמִּשְׁנָה שֶׁהַוָּלָד כָּשֵׁר, וְלֹכֶן לֹא הִזְכִּירָה הַמִּשְׁנָה אֶת פְּסוּל שְׁלוֹם מַלְכוּת.

הַגְּמָרָא מְדַיֶּקֶת אֶת לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה: מְנָיְנָא דְּרֵישָׁא – הַמִּנְיָן שֶׁל 'שְׁלּשָׁה גִּיטִּין' הַנִּזְכָּר בְּרֵישָׁא, מִשְׁמַעוּתוֹ מִיעוּט, שֶׁרַק שְׁלּשָׁה גִּיטִּין נִכְלָלִים בִּכְלָל זֶה, וְאִם כֵּן, לְמַעוּטֵי מַאי הִתְכַּוְּונָה הַמִּשְׁנָה. וְכֵן בְּמְנָיְנָא דְּסֵיפָא – בְּלְשׁוֹן 'הֵרֵי אֵלּוּ שְׁלּשָׁה גִּיטִּין' בְּסֵיפָא, לְמַעוּטֵי מַאי הִתְכַּוְּונָה הַמִּשְׁנָה. מְבָאֶרֶת הַגְּמָרָא, מְנָיְנָא דְּרֵישָׁא כַּוָּונָתוֹ לְמַעוּטֵי חֲנֵי אוֹפָנִים דַּאֲמָרַן, גֵּט יָשָׁן, גֵּט קָרֵחַ וְשְׁלוֹם מַלְכוּת, שֶׁבְּהֶם אֵכֶן אֵין הַדִּין שֶׁהַגֵּט פָּסוּל וְהַוָּלָד כָּשֵׁר, כְּמְבוֹאָר מִכָּךְ שֶׁהַמִּשְׁנָה הִיא כְּדַעַת רַבִּי מֵאִיר, כַּאֲשֶׁר הִתְבָּאֵר. וּמְנָיְנָא דְּסֵיפָא כַּוָּונָתוֹ לְמַעוּטֵי הָא – אוֹפֶן זֶה, דְּתַנְיָא, שְׁלִיחַ הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם, וְנָתְנוּ לָהּ לְאִשָּׁה, וְלֹא אָמַר (לָהּ) 'בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם', וְהַלְכָה הָאִשָּׁה וְנִישֵּׂאת בְּגֵט זֶה, יוֹצִיא אוֹתָהּ בְּעֵלָה הַשֵּׁנִי, וְהַוָּלָד מִמֶּנּוּ מַמְזֵר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין הַוָּלָד מַמְזֵר.

המשך בעמוד קפד

ומבארת הברייתא שיש תקנה לגט זה, וכֵּיצַד יַעֲשֶׂה כדי שתהיה
מותרת להינשא לכתחילה, יִטֹּל**נוּ** השליח את הגט הַיְמָנָה, וְיַחֲזוֹר
וְיִתְּנֶנּוּ לָהּ **בִּפְנֵי שְׁנַיִם, וְיֹאמַר** לה בשעת המסירה השניה 'בִּפְנֵי נְכָתַב
וּבִפְנֵי נֶחְתָּם'. ואם כן, כוונת המשנה במנין של הסיפא הוא למעט
אופן זה, שבו הולד ממזר לדעת רבי מאיר, ואילו באופנים
השניים במשנה אין הולד ממזר. ובכך משמיעה המשנה,
שברייתא זו אינה משובשת, והולד אכן ממזר לדעת רבי מאיר
אפילו באופן זה, אם אמנם לא אמר השליח 'בפני נכתב ובפני
נחתם':

שנינו במשנה, **כָּתַב בִּכְתַב יָדוֹ, וְאֵין עָלָיו עֵדִים: אָמַר רַב**, גט שכתוב

בִּכְתַב יָדוֹ של הבעל שָׁנִינוּ במשנה, ולא גט שכתב הסופר. מבררת
הגמרא, **אַהֵייא** – על איזה משלשת האופנים במשנה אמר רב את
דבריו. **אִילֵימָא אַרִישָׁא**, על האופן הראשון, 'כתב בכתב ידו ואין
עליו עדים', אזי **פְּשִׁיטָא** שהגט כתוב בכתב ידי הבעל, שכן 'כְּתַב
יָדוֹ' קָתָנֵי במשנה. **וְאֶלָּא** אם נאמר שרב אמר את דבריו
(אמצעיתא) [אַמְצִיעָתָא] – על האופן האמצעי, 'יש עליו עדים ואין
בו זמן', הֲרֵי אמרה המשנה בפירוש ש'יֵשׁ עָלָיו עֵדִים', ואם כן אין
הבדל האם הגט כתוב בכתב ידו או בכתב הסופר. מבארת
הגמרא, **אֶלָּא** רב דיבר **אַסֵּיפָא** – על האופן השלישי, 'יֵשׁ בּוֹ זְמַן
וְאֵין בּוֹ אֶלָּא עֵד אֶחָד', שהולד כשר,

ומחדש רב שהולד כשר דַּוְקָא אם הגט כתוב בִּכְתַב יָדוֹ של הבעל
וְיש עליו עֵד, אֲבָל אם הגט כתוב בִּכְתַב ידו של סוֹפֵר וְיש עליו עֵד,
אזי לֹא אמרה המשנה שהולד כשר, אלא הוא ממזר, לדעת רבי
מאיר. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, בסיפא של המשנה מדובר אֲפִילּוּ בגט הכתוב
בִּכְתַב סוֹפֵר וְיש עליו עֵד, שהולד אינו ממזר, שֶׁהֲרֵי כך שָׁנִינוּ (להלן
פז:), שגט בִּכְתַב סוֹפֵר וְחתם בו עֵד אחד, הגט כָּשֵׁר. שואלת
הגמרא, וְרַב, מדוע הוא אינו לומד מן המשנה (שם) שאכן מדובר
כאן בכתב סופר. משיבה הגמרא, מִי דָּמֵי [–האם דומה] האופן
המדובר שם לאופן המדובר כאן, והרי הָתָם הלשון 'כשר' משמע
שתִּינָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה בגט זה, ואילו הָכָא מבואר שהגט פסול
לכתחילה וכשר רק בְּדִיעֲבַד, ולכן על כרחך מדובר בשני אופנים
שונים. מקשה הגמרא, וּשְׁמוּאֵל, שמביא ראיה מן המשנה שם,
ולדעתו מדובר באותו אופן, מדוע אם כך שם כשר אפילו
לכתחילה ואילו כאן כשר רק בדיעבד. מתרצת הגמרא, לֹא קַשְׁיָא,
שכן הָא – שם מדובר בְּסַפְּרָא דְּמוּבְהָק – בסופר מובהק הבקי
בתורת גיטין, שודאי לא כתב את הגט אלא אם כן שמע מפי הבעל
שרצונו לגרש, ואם כן הוא העד השני, ולכך כשר הגט לכתחילה,
וְהָא – כאן מדובר בְּסַפְּרָא דְּלֹא מוּבְהָק, שיתכן שכתב את הגט ללא
ששמע מן הבעל שרצונו לגרש, ולכן הוא אינו יכול להחשב כעד
ויש כאן עד אחד בלבד, ולכן הגט פסול לכתחילה.
וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן (כְּתַב יָדוֹ שָׁנִינוּ) כדברי רב, שכתב ידו שנינו,
אך גט שכתבו סופר, הרי הולד ממזר. אך רבי אלעזר הבין שרבי
יוחנן דיבר על האופן השני במשנה, גט שיש עליו עדים ואין בו
זמן, ולכן אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר לרבי יוחנן, חֲיֵי יֵשׁ עָלָיו עֵדִים על גט
זה, ואם כן אין הבדל אם כתבו הבעל או הסופר. אָמַר לֵיהּ רבי
יוחנן לרבי אלעזר, אמרתי את דברי אַסֵּיפָא, גט שיש בו זמן ואין
בו אלא עד אחד, כאשר התבאר לעיל בדברי רב.
הגמרא מבררת האם אשה שנישאה באחד הגיטין השנויים
במשנה, תצא מבעלה השני או לא: וְיִמְנִין [–פעמים] שאָמַר רַב
שאשה שנישאה באחד הגיטין השנויים במשנה תֵּצֵא מבעלה
השני, וְיִמְנִין [–פעמים] שאָמַר רַב שלֹּא תֵּצֵא. מבררת הגמרא, הָא
כֵּיצַד, ומה היא כוונת רב. מבארת הגמרא, אם יֵשׁ לָהּ בָּנִים מבעלה
השני לפני שנודע לנו שנישאה בגט פסול זה, אזי לֹא תֵּצֵא ממנו,
כדי לא להוציא לעז על בניה שהם ממזרים, והרי המשנה אמרה
שבניה כשרים. אך אם אֵין לָהּ בָּנִים מבעלה השני כאשר נודע לנו
שנישאה בגט פסול, אזי תֵּצֵא ממנו.
שנינו (יבמות ב.), שאם אשה שהיא ערוה על ראובן, כגון בתו,
נשואה לשמעון אחיו, ומת שמעון ללא בנים, אזי אשה זו וכן
צרותיה פטורות מלהתייבם לראובן: מר זוטרא מקשה על דברי
רב: מָתִיב מַר זוּטְרָא בַּר טוֹבְיָה, שנינו במשנה יבמות ל:) וְכוּלָּן – כל
הנשים השנויות ביבמות (ב.) שפוטרות את צרותיהן מן הייבום
משום שהן ערוה על היבם, שָׁהוּ בָּהֶן סָפֵק קִידּוּשִׁין אוֹ סָפֵק גֵּירוּשִׁין
למת, כלומר שספק אם אכן היו מקודשות לאח המת, או שודאי
היו מקודשות לו אלא שגירשן האח קודם מותו ויש ספק האם
הועילו הגירושין, אזי חֲיֵי אִלּוּ – צרותיהן של נשים אלו חוֹלְצוֹת
וְלֹא מְיַבְּמוֹת, שהרי אינן יכולות להתייבם, שמא הערוה היתה
נשואה למת ואם כן צרתה נפטרה מהיבום כדין צרת ערוה, וכן
אינן מותרות לשוק שמא הערוה לא נתקדשה או שמא נתגרשה,
ונמצא שהצרה אינה צרת ערוה, ועל צד זה זקוקה היא ליבום,
ולכך חולצות. ומבארת המשנה, כֵּיצַד הוא סָפֵק קִידּוּשִׁין, כגון
שזָּרַק לָהּ האח המת קִידּוּשִׁין, והקידושין נפלו סָפֵק קָרוֹב לָהּ וְסָפֵק
קָרוֹב לוֹ, וְהֵוִי סָפֵק קִידּוּשִׁין, שכן אם הקידושין נפלו קרוב לה אזי
היא מקודשת, ואם הם נפלו קרוב לו אזי אינה מקודשת. וכיצד
הוא סָפֵק גֵּירוּשִׁין, זהו באופן שכָּתַב לה גט בִּכְתַב יָדוֹ וְאֵין עָלָיו
עֵדִים, או שנתן לה גט שֵׁשׁ עָלָיו עֵדִים וְאֵין בּוֹ זְמַן, או גט שֵׁשׁ בּוֹ
זְמַן וְאֵין בּוֹ אֶלָּא עֵד אֶחָד, ובאופנים הללו חֲיֵי יֵשׁ סָפֵק גֵּירוּשִׁין.
מקשה מר זוטרא על דברי רב, וְאִי אָמְרַתְּ שבשלשה אופנים אלו
לֹא תֵּצֵא האשה אם נישאה לאדם אחר בגוע זה, אם יש לה בנים
ממנו, אזי יבואו אנשים לומר שגט כזה הוא גט גמור, ונמצא
שצרתה אינה צרת ערוה, ואם כן צָרָתָהּ אָתְיָא לְיַבּוּמֵי – יבואו
לייבם את צרתה. מתרצת הגמרא, אפילו אם אמנם תִּתְיַבֵּם צרת
אשה זו, אין לחשוש לכך, וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם, משום שמדאורייתא
גיטין אלו כשרים, וצרתה מותרת להתייבם, אלא שחכמים פסלו
גיטין אלו, ואף אם יתייבמו הצרות אזי רק חֲשָׁשָׁא דְּרַבָּנָן הִיא. לכן
אין לגזור שתצא משום שמא יבואו לייבם את הצרות, שהרי זוהי
גזירה לגזירה.
הגמרא מבארת שיש חולקים על דעת רב: לֵוִי אָמַר, לְעוֹלָם לֹא
תֵּצֵא אשה שנישאה באחד מן הגיטין הללו, אפילו אם אין לה בנים
מבעלה השני. וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לְעוֹלָם לֹא תֵּצֵא אשה זו. וְכֵן אָמַר
לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְבָנֵי רַבִּי חֲלַפְתָּא דְּמִן חוּנָא, חֲבֵי אָמַר אֲבוּכוֹן – כך
אמר אביכם, רבי חלפתא, שלְעוֹלָם לֹא תֵּצֵא.
אגב דברי רבי יוחנן שאמר לבני רבי חלפתא שמועה ששמע
מאביהם, הביאה הגמרא את המשך דברי רבי יוחנן שאמר להם
שמועה נוספת בשם אביהם:
נאמר בתורה (במדבר יט יח) שאפר פרה אדומה טעון קידוש במים
חיים, כלומר לשים את האפר על מי מעין נובעים שאינם מלוחים
או חמים, ומים אלו צריכים להיות דווקא בכלי. ואם היו במקום
שאינו כלי, נפסלו המים לקידוש באפר הפרה. וכן פסולים המים
מדרבנן אם הערו אותם מכלי אל כלי אחר. וכן נפסלים המים
בהיסח הדעת או אם נעשתה בהם מלאכה:
וְכן אמר אביהם שהחיזה ששמה קַרְצִית, שֶׁנמצאת בְּעָמִיר
[–בעמרים], אֵינָהּ פּוֹסֶלֶת בְּמֵי חַטָּאת – את המים שנתקדשו באפר
פרה אדומה, אם שתתה מהם, כאשר יבואר. מבררת הגמרא, מַאי
קַרְצִית – איזו חיה זו. מבארת הגמרא, אָמַר אַבָּיֵי, קרצית היא
דִּיְדַיְקָתָא – זבוב גדול, כמין חגב, דְּנמצא בֵּינֵי כִּיפֵּי – בין העמרים.
מקשה הגמרא על דין זה, מָתִיב רַב דְּנִיאֵל בַּר רַב קְטִינָא, כָּל
הָעוֹפוֹת פּוֹסְלִין בְּמֵי חַטָּאת אם שתו מהם, לפי שהמים שבפיהן
בטלו מתורת מי חטאת, ומים אלו חוזרים ומטפטפים לכלי,
ופוסלים את כל המים, חוּץ מִן הַיּוֹנָה שאינה פוסלת, מִפְּנֵי שֶׁהַיּוֹנָה
מוֹצֶצֶת את המים, ואינם מטפטפים חזרה לכלי. וְאִם אִיתָא כדברי
רבי חלפתא שגם קרצית אינה פוסלת את המים, אזי נֵיתֵּנֵי שכל
העופות פוסלים חוּץ מִיּוֹנָה וְקַרְצִית. ומדוע לא הזכירה זאת
המשנה. מתרצת הגמרא, לֹא פְּסִירָא לֵיהּ לתנא את דין הקרצית,
שהרי דין זה אינו נכון בכל מיני הקרצית, לפי דְּקרצית גְּדוֹלָה
אמנם לֹא פָּסְלָה את המים אם שתתה מהם, וּקְטַנָּה – אך קרצית
קטנה אכן פָּסְלָה את המים כיון שהם מטפטפים מפיה. אך יונה
לעולם אינה פוסלת, ולכן הזכיר התנא רק אותה. מבררת הגמרא,
וְעַד כַּמָּה – עד איזה גודל נחשבת הקרצית קטנה, ופוסלת את
המים. מבארת הגמרא, אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, וְאִיתֵּימָא רַבִּי אַמִּי, קרצית
שהיא עַד כַּזַּיִת פוסלת את המים, אך קרצית גדולה יותר אינה
פוסלתם, מפני שהיא מוצצת:
שנינו במשנה רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, אַף עַל פִּי וכו' שאין עליו עדים
אלא שנתנו לה בפני עדים, כשר, וגובה מנכסים משועבדים:
הגמרא מבארת האם הלכה כרבי אלעזר בגיטין ובשטרות: אָמַר
רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, שגט שיש בו עדי מסירה
כשר אף ללא עדי חתימה, אך רבי אלעזר דיבר רק בְּגִיטֵּין, ולא
בשטרות ממון, ושטר שאין בו עדי חתימה פסול. מוסיף רב יהודה
לומר, כִּי אֲמָרִיתָהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל – כאשר אמרתי דבר זה לפני
שמואל, אָמַר לי שאַף בִּשְׁטָרוֹת ממון סובר רבי אלעזר שדי בעדי
מסירה, וכן הלכה. הגמרא מקשה על דברי רב, וְרַב סָבַר
שבִּשְׁטָרוֹת ממון לֹא אמר רבי אלעזר שדי בעדי מסירה. מקשה
הגמרא, וְהָא קָתָנֵי במשנה (ע"א) 'וְגוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים', ומשמע
שאף לענין ממון די בעדי מסירה לדעת רבי אלעזר. מתרצת
הגמרא, שאמנם רַבִּי אֶלְעָזָר תַּרְתֵּי אָמַר, ולדעתו אכן די בעדי
מסירה גם לענין ממון, וְרַב סָבַר כְּוָותֵיהּ דרבי אלעזר בַּהֲדָא, לענין
גיטין, וּפְלִיג עֲלֵיהּ בַּהֲדָא, לענין שטרות.
וְכֵן אָמַר רַב יַעֲקֹב בַּר אִידִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, הֲלָכָה כְּרַבִּי
אֶלְעָזָר בְּגִיטֵּין ולא בשטרות. וְרַבִּי יַנַּאי אָמַר, גט ללא עדי חתימה

המשך בעמוד י

פסול לגמרי, **וְאֶפִילּוּ** ריחַ **הַגֵּט אֵין בּוֹ**, שלא נפסלה האשה אפילו לכהונה. שואלת הגמרא, **וְרַבִּי יַנַּאי לֵית לֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר**, והאם אינו פוסק כמותו. משיבה הגמרא, רבי ינאי אכן פוסק כרבי אלעזר, **וְהָכִי קָאָמַר**, שלְרַבָּנָן החולקים על רבי אלעזר, ופוסלים גט זה, אזי **אֶפִילּוּ** ריחַ **הַגֵּט אֵין בּוֹ**. **וְכָן אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר** ריש **לָקִישׁ, הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּגִיטִּין** ולא בשטרות. **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אֶפִילּוּ** ריחַ **הַגֵּט אֵין בּוֹ** והיא בשירה לכהונה. שואלת הגמרא, **לֵימָא רַבִּי יוֹחָנָן לֵית לֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר**, והאם אינו פוסק כמותו. משיבה הגמרא, רבי יוחנן **הָכִי קָאָמַר**, שהלכה כרבי אלעזר, אך **לְרַבָּנָן** החולקים על רבי אלעזר, **אֶפִילּוּ** ריחַ **הַגֵּט אֵין בּוֹ** בגט זה.

שָׁלַח לֵיהּ רַבִּי אַבָּא בַּר בַּר חַנָּה לְמָרִי בַּר מָר, בָּעֵי מִינֵּיהּ מָרֵב הוּנָא – שאל את רב הונא, האם **הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּגִיטִּין אוֹ אֵין הֲלָכָה** כמותו. **אַדְּהָכִי** – עד שהספיק מרי בר מר לשאול את רב הונא, **נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב הוּנָא** – ונפטר רב הונא. **אָמַר לֵיהּ רַבָּה בְּרֵיהּ** [–בנו] של רב הונא למרי בר מר, **הָכִי אָמַר אַבָּא** – רב הונא **מְשַׁמְיֵהּ דְּרַבָּא**, שאכן **הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּגִיטִּין**, וכן **רַבּוֹתֵינוּ הַבְּקִיאִין בִּדְבַר הֲלָכָה מְשׁוּם רַבֵּינוּ אָמְרוּ, הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּגִיטִּין, דְּאָמַר רַב חָמָא בַּר גּוּרְיָא אָמַר רַב, הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּגִיטִּין**, כלומר 'רבותינו' הוא רב חמא בר גוריא, ו'רבינו' הוא רב. **אִיכָּא דְּאָמְרִי**, שאמר לו רבה בר רב הונא למרי בר מר בלשון זו, **וַחֲבֵרֵינוּ הַבְּקִיאִין בִּדְבַר הֲלָכָה וְתַלְמִידֵי רַבֵּינוּ מְשׁוּם רַבֵּינוּ אָמְרוּ, הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּגִיטִּין, דְּאָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רַב חָמָא בַּר גּוּרְיָא אָמַר רַב, הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּגִיטִּין**, כלומר ש'חברינו' הוא רב חסדא, ו'תלמידי רבינו' רב חמא בר גוריא, ו'רבינו' הוא רב. **וְכָן כִּי אָתָא רָבִין אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַב, הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּגִיטִּין:**

משנה

המשנה מבארת מה הדין אם נתערבו שני גיטין השוים בשמות האיש והאשה, וכן באיזה אופן מותר לכתחילה לגרש את נשותיהן בגט אחד:

שְׁנַיִם – שני אנשים **שֶׁשָּׁלְחוּ** ביד שליח אחד **שְׁנֵי גִיטִּין שָׁוִין** בשמותיהם, ששמות האנשים שוים וכן שמות נשותיהם שוים, **וְנִתְעָרְבוּ** שני הגיטין, ואין השליח יודע איזה גט שייך לאיזה איש, **נוֹתֵן** השליח **שְׁנֵיהֶם** – את שני הגיטין **לְאִשָּׁה זוֹ**, ולאחר מכן נותן את **שְׁנֵיהֶם** גם **לְאִשָּׁה זוֹ** – האחרת, ואזי שתיהן מגורשות. **לְפִיכָךְ**, כיון שהוא צריך לתת את שני הגיטין לשתי הנשים, אם **אָבַד אֶחָד מֵהֶן** – מן הגיטין, **חֲיֵי הגט כְּשֵׁנֵי בְּטֵלִ**, כיון שאין ידוע למי צריך לתת אותו.

חֲמִשָּׁה אנשים **שָׁכָתְבוּ** גט אחד לכל נשותיהם, וכתבו באופן של **כָּלָל בְּתוֹךְ הַגֵּט** – באופן הכולל את כולם, **'אִישׁ פְּלוֹנִי מְגָרֵשׁ פְּלוֹנִית, וּפְלוֹנִי מגרש כְּשֵׁרִין', וְהָעֵדִים** חתומים **מִלְּמַטָּה** על כל הזוגות הללו, אזי **כּוּלָּן כְּשֵׁרִין, וְיִנָּתֵן** גט זה **לְכָל אַחַת וְאַחַת** מן הנשים, ואזי כולן מגורשות. אך אם **הָיָה כּוֹתֵב** גט זה באופן של **טוֹפֵס לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְהָעֵדִים** חתומים **מִלְּמַטָּה, אוֹ אֶת שֶׁהָעֵדִים נִיקְּרִין** [–נקראים] **עַמּוֹ**, כלומר הזוג ששמם כתוב למטה סמוך לחתימות העדים, הוא **כָּשֵׁר** להתגרש בגט זה, אך שאר הזוגות שאינם כתובים סמוך לחתימת העדים אינם יכולים להתגרש בגט זה, שאנו חוששים שמא העדים העידו רק על הזוג האחרון:

גמרא

הגמרא מבררת **מַאן** [–מי] הוא **הַתָּנָא** ששנה את המשנה, ומכשיר את הגיטין אם נתנו שניהם לזו ושניהם לזו. **אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה**, תנא זה סובר **דְּלֹא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאִי** דעתו כדעת **רַבִּי אֶלְעָזָר**, הרי **כֵּיוָן דְּאָמַר** רבי אלעזר לעיל (ע"א) **שְׁעָרֵי מְסֵירָה כְּרָתֵי**, הרי מבואר שדין 'לשמה' בגט נאמר על עדי המסירה, כלומר שידעו עדי המסירה מי המגרש ומי המתגרשת בגט זה, אך באופן זה ששני הגיטין נמסרים לכל אשה, **הָא לֹא יָדְעֵי** עדי המסירה **בְּהֵי מִינַּייהוּ** מן הגיטין **קָא מְגָרְשָׁה** כל אשה, ולא מתקיים כאן דין 'לשמה' לפי שאין כאן נתינה מבוררת לכל אשה. ואם כן, המשנה היא כדעת רבי מאיר (לעיל ג:), שדין 'לשמה' הוא על עדי החתימה, ואכן אין צורך במסירה לשמה. ולדעת רבי אלעזר אין תקנה לגיטין אלו שנתערבו. **אַבָּיֵי אָמַר, אֶפִילּוּ תֵּימָא** שהמשנה היא כדעת **רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵימָא דְּבָעֵי רַבִּי אֶלְעָזָר כְּתִיבָה לִשְׁמָהּ, נְתִינָה לִשְׁמָהּ מִי בָּעֵי** – מה שמצריך רבי אלעזר דין 'לשמה', היינו בכתיבה בלבד, שיכתב הגט לשם האיש והאשה, ואך אין צריך מסירה לשמה.

שנינו במשנה, **חֲמִשָּׁה שֶׁכָּתְבוּ כָּלָל כּוּ'** בתוך הגט וכו' כולן כשרין וינתן לכל אחת ואחת, היה כותב טופס וכו' את שהעדים ניקרין עמו כשר: מבוררת הגמרא, **הֵיכִי דָּמֵי** גט הכתוב באופן של **כָּלָל**, שכשר לכל הזוגות, **וְהֵיכִי דָּמֵי** גט הכתוב באופן של **טוֹפֵס** לכל אחד ואחד, שכשר רק לזוג האחרון, כמבואר במשנה. מבארת הגמרא, **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן**, גט שכתוב בו **זְמַן אֶחָד לְכוּלָּן** – לכל הזוגות הכתובים בו, **זֶהוּ** אופן של **'כָּלָל'** שהזכירה המשנה. וגט שכתוב בו **זְמַן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד** – התאריך בנפרד לכל זוג וזוג, **זֶהוּ** אופן של **'טוֹפֵס'**, שנידון כגיטין נפרדים, וחתימת העדים מתפרשת רק על הזוג האחרון. **וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר,**